

فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار
سال پنجم، شماره ۱، بهار ۱۳۹۰
صص ۲۳-۹

نقش و جایگاه اطلاعات در پیشرفت مدیریتی مدیران مراکز تحقیقاتی وابسته به

دانشگاههای دولتی شهر اصفهان در سال ۱۳۸۸

زهره اباذری^۱، سیدرسول تودار^۲، هادی ابوالفتحی^۳، سعید علیزاده^۴

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش اطلاعات در پیشرفت مدیریت مراکز تحقیقاتی وابسته به دانشگاه های دولتی شهر اصفهان بود. پژوهش به شیوه پیمایشی انجام شده است. نمونه آماری پژوهش کلیه مدیران ۱۸ مرکز تحقیقاتی وابسته به دانشگاه های دولتی شهر اصفهان بود. برای گردآوری داده ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. داده های گردآوری شده با استفاده از شاخص های آمار توصیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. یافته های پژوهش حاکی از آن است که مدیران مراکز تحقیقاتی در زمینه فعالیتهای خود ضمن تأکید جایگاه اطلاعات (۵۰ درصد) و تأثیر آن در پیشرفت مدیریت مراکز (۶۶/۵ درصد) نیازمندی خود را به اطلاعات (۷۱/۵ درصد) اعلام نموده اند.

کلید واژه ها: اطلاعات، مدیریت، مراکز تحقیقاتی، دانشگاههای دولتی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱- عضو هیأت علمی و استادیار گروه کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال z_abazari@iau-tnb.ac.ir

۲- کارشناسی ارشد اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس Toudar@yahoo.com

۳- کارشناسی ارشد اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان Hadiabo110@yahoo.com

۴- عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آمل said.alizadeh59@gmail.com

مقدمه

اطلاعات چهارمین عنصر حیات است. با اهمیت یافتن دسترسی به اطلاعات روند به کارگیری تکنولوژی اطلاعات و سیستم های اطلاعاتی نیز به نحو فزاینده ای گسترش یافته است، به گونه ای که این عصر را عصر اطلاعات و ارتباطات نامیده اند (حری، ۱۳۷۳، ۲۵).

از میان حوزه های متأثر از فن آوری اطلاعات، شاید حوزه مدیریت، قدیمی ترین و شناخته شده ترین باشد. بر همگان روشن است که اطلاعات محور توسعه است. لیکن دقیقاً مشخص نیست؛ باچه مکانیزمی اطلاعات منجر به توسعه می گردد؛ به همین دلیل هیچگاه اطلاعات در کشور ما در امر تصمیم گیری نهادینه نشده است. چرخه اطلاعات به عنوان موتور محرکه به چرخ تحقیق و پژوهش سرعت می بخشد و علم و اندیشه و فرهنگ را در جامعه به پویایی وا می دارد و موجبات پیشرفت های سازمانی و ملی را در حوزه های مختلف فراهم می دارد. روند رو به رشد اطلاعات و پیچیدگی روز افزون فن آوری ها علم اطلاعات مدیریت را روز به روز ضروری تر و اجتناب ناپذیرتر ساخته است. (خزائی، ۱۳۸۰)

مدیریت بر مبنای اطلاعات، تأکیدی مجدد بر نیاز مدیران به اطلاعات نیست. بلکه یک شیوه اجرایی است که در آن اجزا و نظام های اطلاعاتی - عملیاتی سازمان در پیوند ارگانیک با یکدیگر اطلاعات معینی را در زمان های معین تولید و توزیع نموده و دریافت پاسخ های معینی را پی گیری می نمایند و بدین وسیله حرکت سازمان را در جهت اهداف تضمین می کنند. اطلاعات هنگامی دقیق است که مستند باشد و وقتی بهنگام است که همزمان با اجرای عملیات ثبت و ارسال گردد. و این هر دو ویژگی، هنگامی میسر است که عملیات به صورت خودکار انجام شود. خودکارسازی عملیات، تولید اطلاعات دقیق و بهنگام را تضمین می نماید. انبوه اطلاعات پیرامون و ضرورت بازبایی و دسترسی بدانها جهت تصمیم گیری های مختلف، لزوم ارتباطات میان مراکز اطلاعاتی را موجب شد، و بدان واسطه واحدهای اطلاع رسانی در این شبکه بهم پیوسته اطلاعاتی، دارای نقش و پراهمیت می باشد. کیفیت تصمیمات تابع کیفیت اطلاعاتی است که بر اساس آن تصمیم گیری بعمل می آید. اطلاعات برای سازمان آنقدر با اهمیت تلقی شده است که آن را به خونی تشبیه کرده اند که در شریانهای سازمان در جریان است، خونی که حیات سازمان به آن بستگی دارد.

برای تصمیم‌گیری صحیح و مؤثر، دونوع اطلاعات ضروری است: اطلاعات اساسی درباره ذات طبیعت سازمان، یعنی اطلاعاتی درباره رفتار مدیران در سازمان، انگیزه، روحیه و اشتیاق به کار کارکنان سازمان، ساختار و عملکرد شبکه ارتباطات، فرایند و مکانیزم تصمیم‌گیری، تولید و درآمد سازمان به عبارت دیگر، اطلاعاتی که به وسیله آن موقعیت و وضعیت فعلی سازمان برای ما روشن می‌شود. پایه تصمیم‌گیری سازمانی بر توانایی فرموله کردن و انتخاب گزینه‌ها با استفاده از اطلاعات بوده و اطلاعات متضمن انتقال و دریافت آگاهی و دانش است. اطلاعات شامل داده‌ها، تصاویر، متون، اسناد و اصوات است که غالباً به نحوی پیچیده درهم تنیده شده‌اند، اما همواره در بافتی با معنی و سازمان یافته جای دارند. اطلاعات مهمترین ترکیبی است که سازمانها را قادر می‌سازد وحدت و هماهنگی را میان اجزای یاد شده به وجود آورده و حفظ کند. ساختار هر سازمان چهارمین عامل سازمانی است که بر نیازهای اطلاعاتی تأثیر می‌گذارد. شیوه مدیریت یا فلسفه حاکم بر سازمان پنجمین عامل سازمانی است که بر نیازهای اطلاعاتی تأثیر می‌نهد. بدیهی است که اطلاعات مهمترین سلاحی است که به مدیریت، فرآورده‌ها یا خدمات و نیز به بهره‌وری کمک می‌کند؛ تا در این محیط رقابت آمیز نفوذ کند و اصول اشاعه اطلاعات باید با نیازهای افراد یا سازمان گیرنده مناسب داشته باشد. اطلاعات باید به موقع ارائه شود. کیفیت اطلاعات با اهمیت است. نباید کمیت فراوان اطلاعات را فدای خدمات کیفی کرد. (گیلوری، ۱۳۷۸، ۲۲)

یک مدیر علاوه بر دانستن قوانین و مقررات اداری، مالی و بازرگانی، باید توان برنامه‌ریزی، سازماندهی، هماهنگی، کنترل و ایجاد انگیزه را نیز داشته باشد. موفقیت مدیران در سازمان‌ها در گرو مهارت‌های آنان در برنامه‌ریزی خوب، سازماندهی و هدایت و کنترل می‌باشد که نقطه عطف تمامی این مهارت‌ها، بهره‌مندی از اطلاعات در امر تصمیم‌گیری است. به دیگر تمامی فعالیت‌های مدیران با تصمیم‌گیری در ارتباط خواهد بود. (فاضلی، ۱۳۷۲، ۲۹)

اطلاعات در سازمان نه تنها به عنوان یک منبع می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد بلکه به عنوان منبع و وسیله‌ای برای مدیریت منابع دیگر نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد از هر دو جنبه اطلاعات دارای ارزش ویژه در سازمان می‌باشد. بُعد دیگر مدیریت اطلاعات مربوط به ارتباطات است آنچه که ارزش اطلاعات را نقش می‌دهد افزایش دانش موجود است. خمیر مایه هر تقسیم خوب و مؤثر اطلاعات درست و به هنگام است که در این رهگذر مراکز تحقیقاتی از جمله مراکز هستند

که اطلاعات در آن کاربردی فراگیر و تعیین کننده داشته و از اهمیت استراتژیک برخوردار است. اطلاعات محیطی و بیرونی همچنین روند کلی اقتصاد و تغییرات قوانین و مقررات بیشتر، نیاز مدیران ارشد می باشد. و مراکز باید به گونه ای برنامه ریزی کنند که نیازهای اطلاعاتی گوناگون سطوح مختلف مدیریت بر طرف شود.

در یک مرکز پژوهشی، مدیر به عنوان عنصر اصلی هدایت پتانسیل های موجود به سمت هدف، مستلزم نگرشی کلی در خصوصیات و ملزومات مدیریت است. فعالیتهای علمی، کمیت و کیفیت انتشارات و ثبت اختراعات، میزان بودجه های تحقیقاتی، توفیق فارغ التحصیلان، ارتباطات درونی و بیرونی، استفاده از روشهای پیشرفته و توفیق در برآوردن نیازهای جامعه لازم است تبیین و مستند سازی شود. (کریم پور، دهقانی، ۱۳۷۵، ۱۴)

پس مدیریت پویایی خردمندانه است که می تواند قدرت خلاقیت، دانسته ها، توان نیروی افراد را در جهت مناسب سوق داده از استعداد ها، ابزار ها و منابع موجود جهت انجام امور و نیل به کمال اجرایی استفاده بهینه نماید. (رولی، ۱۳۸۰، ۱۱)

در این راستا مدیر بدین گونه تعریف می شود: جمع آوری کننده اطلاعات از سطح محدوده مدیریتی خویش و ارائه آنها در سطوح درونی سازمانی و برون سازمانی جهت رسیدن به اهداف مشخص شده می باشد. (قدرت تفکر برای استفاده از نیروی دیگران در جهت تحقق اهداف سازمان) که برای رسیدن به این مهم نیز مدیران مستلزم نقش ها، وظایف و مهارت هایی یا بهره گیری از ابزارهای مختلف هستند. البته مدیران در رتبه بندی ها و سطوح مختلف تعریف شده به انواع مختلفی از این درجات- مدیران عملیاتی/ میانی / مدیران عالی- نائل می آیند. مدیران با توجه به کارکرد های تعریف شده برای آنها- برنامه ریزی، سازماندهی، فرماندهی، هماهنگی، کنترل - سه نقش عمده بر عهده دارند که در هر مورد باز هم در سطوح مختلف مدیریتی بدان آنها می پردازند. در وهله ی اول نقش ارتباطی است؛ که به صورت مختلف می تواند آنها را در پیشبرد اهدافشان یاری نماید. دوم نقش اطلاعاتی مدیران است که در ایفای آن می توانند شبکه ای از روابط درون سازمانی و برون سازمانی را هدایت نمایند و همیشه از ازدیاد و یا کمبود اطلاعات در انجام امور بکاهد. چون بخش عظیمی از کار مدیران در بخش اطلاعاتی صرف می شود می توان در سه بخش عمده این نقش را برایشان تعریف و تبیین نمود که عبارتند از: نقش

های ارزیاب، توزیع کننده و سخنگو. (جیمز، فینچ، ۱۳۷۵، ص ۶۲). مدیر در نقش تصمیم گیرنده نیز با توجه ارتباطات موثر و جمع بندی اطلاعات موجود می تواند در نهایت تصمیمی اتخاذ نماید؛ تا به اهداف از پیش تعیین شده نایل شود. در اینجا به دلیل تنوع روش های جمع آوری اطلاعات و روابط خاص، تصمیمات می تواند نتایج زیر را برای مدیر در مقام تعیین کننده نهایی مسیر به همراه داشته باشد: مدیر نوآور، مدیر آشوب زدا، مدیر تخصیص دهنده منابع و یا مدیر مذاکره کننده.

به هر طریق در دنیای امروز اطلاعات نقش کلیدی ایفا نموده و بخش جدایی ناپذیر تمامی فعالیت های بشر است. اطلاعات در کار تحقیق، توسعه و آموزش اهمیتی حیاتی دارد. کاربرد های شناخته شده آن عبارتند از: کمک به رشد دانش و خرد، تصمیم گیری و مدیریت، تحقیق و توسعه، تولید و صنعت، آموزش و پرورش، تألیف و ... که از شمارش می تواند خارج گردد. فرآیند اطلاعات شامل ارتباطات، توزیع، دستیابی و بهره برداری از آن به ویژه در زمینه های علوم و تکنولوژی می گردد. ضرورت کنترل، هدایت و نظام بخشیدن به فرآیند اطلاعات، ایجاب می نماید که بیش از پیش به ارزش و نقش اطلاعات در جوامع امروزی، توجه شود. (مهدوی، ۱۳۷۹، ۶۴)

برخی از جنبه های تحقیقات علمی عبارتند از ثبات و تغییر ناپذیری، قابل بررسی بودن، آشکار بودن، امکان دسترسی به نتایج تحقیقات برای همه استفاده کنندگان، قابلیت گزارش دهی، سهولت ارائه مفاهیم و بیان ارتباط موضوعات، و کاربردشان برای رشد و توسعه لازم برای گسترش بیشتر مرزهای دانش می باشد. در این فرآیند، ارتباط وسیله انتقال و اطلاعات درونداد حیاتی آن را تشکیل می دهد. و از آنجایی که مدیریت را مترادف تصمیم گیری می دانند و تصمیم گیری صحیح نیز نیاز به اطلاعات صحیح و روز آمد دارد که باید برای آن فراهم گردد. ارزش اطلاعات علاوه بر نوع و تنوع عرضه آن به نیاز و تقاضای موجود برای آن بستگی دارد و نیازهای اطلاعاتی نیز بیشتر به امور برنامه ریزی، سیاست گذاری، تصمیم گیری و مدیریت معطوف است. از اهداف مطالعه در زمینه نقش و جایگاه اطلاعات بر مدیران مراکز تحقیقاتی این است که امکان انتقال آگاهانه اطلاعات بین مدیران، مراکز و دانشگاه های وابسته آنها ایجاد جایگاه و باید همواره اطلاعات را به عنوان محرک اصلی تحقیقات برشمرد. نقش تحقیق و پژوهش بعنوان ابزار کلیدی در ایجاد تغییر و بازسازی کشورها انکار ناپذیر بوده و توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی کشور

بدون سرمایه گذاری در بخش پژوهش علم و فن آوری امری بی حاصل است. در این میان نیز نقش مراکز تحقیقاتی در کنار دانشگاه ها در جهت تولید و انتشار علم و فن آوری و همچنین حل مشکلات تحقیقاتی از اهمیت بسزایی برخوردار است. باور این موضوع که تولید علم و دانش از جمله مهمترین کارکردهای دانشگاه ها و مراکز علمی - پژوهشی می باشد مراکز تحقیقاتی در توسعه مدیریت پروژه علاوه بر انجام تحقیقات کاربردی توسط کارشناسان خود درصدد ترغیب و تشویق دانشجویان، اساتید دانشگاه و سایر محققین به انجام تحقیقات و مطالعات کاربردی و هدایت فعالیت دانشگاه و مراکز تحقیقاتی در راستای برطرف نمودن مشکلات مدیریت پروژه های کشور می باشد.

نور محمدی (۱۳۷۶) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده است که ۵۱/۹ درصد متخصصان دارنده مدارک تحصیلی دکترای دسترسی به اطلاعات تخصصی به مجامع علمی و فنی و کنفرانس های خارجی روی می آورند. ۵۱/۹ درصد آنها دیسک های فشرده نوری و ۳۱/۴ درصد آنها جستجو از طریق خطوط اینترنتی را انتخاب می کنند. ۵۵/۴ درصد متخصصان نیز کتابخانه ها و پایگاه های اطلاع رسانی را البته بدون در نظر گرفتن کمبود منابع روز آمد بهترین گزینه برای مراجعه می دانند. حسین زاده (۱۳۷۸) در پژوهش خود نتیجه گرفته است که از دیدگاه مدیران سطوح مختلف عالی، میانی و عملیاتی در شرکت ملی صنایع مس ایران استقرار سیستمهای اطلاعاتی مدیریت در بعد آموزش نیروی انسانی بر افزایش کارایی مدیران مؤثر می باشد. رنکر (۱۹۹۱) تحقیقی را در مورد جستجوی اطلاعات درباره فعالیتهای ۳۱ نفر از معاونان پژوهشی دانشگاه استانفورد در طی یک دوره ۱۵ روزه انجام داده است و نتیجه گرفته است که قسمت اعظم اطلاعات از طریق منابعی تأمین می شود که توسط جامعه مورد پژوهش تولید یا سازماندهی گردیده است. همچنین مشخص کرده است که بین ویژگیهای شخصیتی، نوع نیاز، منابع مورد استفاده و سطح رفع نیاز این گروه ارتباط وجود دارد. اوکاک و گوریال اقلو (۱۹۹۸) در بررسی که از نیاز اطلاعاتی و رفتار اطلاع یابی مدیران کتابخانه های دانشگاه ترکیه به عمل آوردند معتقدند که آگاهی از نیاز اطلاعاتی کاربران می تواند به گسترش نظامها و خدمات اطلاع رسانی کمک شایانی نماید. تحقیق در زمینه نیاز اطلاعاتی و رفتار اطلاع یابی دو بخش بسیار با اهمیت از تحقیقات بر رفتار کاربران است که مکمل هم بوده و بر بسیاری از زمینه های تحقیقاتی تأثیر دارد؛

نتایج به دست آمده از کاربران حاکی است که نیاز اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی کاربران به رشته تحصیلی و موضوعات مورد تحقیق آنان بستگی داشته و به سازمانی که در آن تحقیق می‌کنند بستگی دارد. همچنین در ارائه خدمات مناسب کتابخانه‌های دانشگاهی به کاربران به نوع نظام اطلاع‌رسانی آن دانشگاه بستگی دارد. براون (۱۹۹۹) در بررسی خود رفتار اطلاع‌یابی مدیران مرکز ریاضی و فیزیک اوکلاهاما را بر اساس پرسشنامه الکترونیکی ارزیابی کرده است. همه این افراد تأکید داشتند که در انجام تحقیقات و فعالیت‌هایی که با نوآوری همراه بوده بیشتر از متون نشریات بهره می‌برد. علی‌رغم تأکید بسیار برای استفاده از خدمات الکترونیکی آنها ترجیح می‌دهند که مقالات به صورت چاپی در اختیار داشته باشند تا به صورت الکترونیکی. متز (۲۰۰۱) پژوهشی با عنوان رفتار اطلاع‌یابی مدیران گروه علوم اجتماعی بدون در نظر گرفتن ملیت انجام داده است. این مطالعه درباره توسعه مدل‌های رفتارهای اطلاع‌یابی گروه‌های استفاده‌کننده بود. مدل الیس مدلی از رفتار اطلاع‌یابی است که برای این جامعه پژوهشی بکار گرفته شده است. نتایج حاصله نشان داده است که استفاده از اطلاعات در زمینه کاری و آرشو مواد بستگی به اعتبار منابع اطلاعاتی دارد مراحل جستجو شامل آغاز، مرتب بودن اطلاعات، اختلاف بین اطلاعات یافته شده، کنترل و استخراج اطلاعات است. همچنین جامعه پژوهش ارتباط الکترونیکی را بر ارتباط‌های رودرو و مصاحبه‌ای ترجیح می‌دهند، ارتباط الکترونیکی از طریق پست الکترونیکی به صرفه و راحت‌تر است بدین ترتیب اطلاعات فراوانی را می‌توان جمع‌آوری کرد و انتقال اطلاعات به راحتی انجام می‌شود.

سوال‌های پژوهش

- ۱- تا چه حد اطلاعات بر پیشرفت مدیریتی مراکز تحقیقاتی دانشگاهی نقش دارد؟
- ۲- رتبه بندی فعالیت‌های مدیریتی در مصرف اطلاعات چگونه است؟
- ۳- نیازهای اطلاعاتی مدیران کدامند؟
- ۴- مدیران در ارتباط با تامین نیازهای اطلاعاتی خود تا چه با سایر مراکز علمی در ارتباط هستند؟
- ۵- رتبه بندی روش‌های تامین نیازهای اطلاعاتی مراکز تحقیقاتی کدامند؟

روش

روش انجام پژوهش حاضر توصیفی (پیمایشی) است. جامعه آماری پژوهش کلیه مدیران مراکز تحقیقاتی وابسته به دانشگاه های دولتی شهر اصفهان به تعداد ۱۸ مرکز با مجوز وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری بودند. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه محقق ساخته بود. داده های گردآوری شده با استفاده از روش های آماری نظیر جدول توزیع فراوانی، درصد و آزمون کای اسکویر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

یافته ها

سوال اول : تا چه حد اطلاعات برپیشرفت مدیریتی مراکز تحقیقاتی دانشگاهی نقش دارد؟

جدول ۱. توزیع فراوانی نظرات پاسخگویان پیرامون نقش استفاده از اطلاعات در پیشرفت مدیریت مراکز تحقیقاتی

		تحقیقاتی									
		خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
مراکز تحقیقاتی	مراکز تحقیقاتی دانشگاه اصفهان	۱	۲۰	۳	۶۰	۱	۲۰	۰	۰	۰	۰
مراکز تحقیقاتی	مراکز تحقیقاتی دانشگاه علوم پزشکی	۷	۷۸	۲	۲۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰
مراکز تحقیقاتی	مراکز تحقیقاتی دانشگاه صنعتی	۲	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
مرکز تحقیقاتی	مرکز تحقیقاتی دانشگاه هنر	۱	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
مرکز تحقیقاتی	مرکز تحقیقاتی دانشگاه پیام نور	۱	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
کل		۱۲	۶۶/۵	۱	۲۸	۱	۵/۵	۰	۰	۰	۱۸

نتایج جدول فوق نشان می دهد که پاسخگویان نقش استفاده از اطلاعات در پیشرفت مدیریتی را در مراکز تحقیقاتی ۶۶/۵ درصد در حد خیلی زیاد و ۲۸ درصد در حد زیاد و ۵/۵ درصد در حد متوسط ارزیابی نموده اند. همچنین بیان می دارد که مراکز تحقیقاتی دانشگاه صنعتی اصفهان و دانشگاه هنر و پیام نور اصفهان هر کدام با ۱۰۰ درصد و نیز مراکز تحقیقاتی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان با ۷۸ درصد و مراکز تحقیقاتی دانشگاه اصفهان با ۲۰ درصد در حد خیلی زیادی بیشترین میزان تأثیر استفاده از اطلاعات را مشخص نموده اند و مراکز تحقیقاتی دانشگاه اصفهان با ۶۰

درصد و مراکز تحقیقاتی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان با ۲۲ درصد و در حد زیاد تأکید شده است و تمامی مراکز تحقیقاتی مذکور بر تأثیر استفاده از اطلاعات مطلع می باشند.

سوال دوم: رتبه بندی فعالیت های مدیریتی در مصرف اطلاعات چگونه است؟

جدول شماره ۲: رتبه بندی فعالیت های مدیریتی در مصرف و استفاده از اطلاعات

رتبه	درصد	فراوانی	فعالیت ها
۲	۱۸	۸	تصمیم گیری و اجرا
۳	۱۶	۷	ایجاد ارتباط علمی با سایر مراکز
۴	۱۳/۶	۶	روزآمد کردن اطلاعات تخصصی مدیریت
۵	۱۱/۴	۵	تدوین گزارش، نگارش مقاله و کتاب
۶	۹	۴	شناسایی و آگاهی از منابع تخصصی
۷	۲/۵	۲	انجام طرحهای تحقیقاتی
۸	۲/۵	۱	آمادگی شرکت در سمینارها
	۱۰۰	۴۴	کل

همانگونه که جدول ۲ نشان می دهد به ترتیب ۲۵ درصد اطلاعات گردآوری شده به منظور افزایش مطلوبیت و کارآرایی مدیریتی، ۱۸ درصد اطلاعات برای اتخاذ تصمیمات و اجرای امور مدیریتی، ۱۶ درصد برای ایجاد ارتباط علمی تر با سایر مراکز همچنین، ۱۳/۶ درصد برای روزآمد کردن اطلاعات تخصصی و ۱۱/۴ درصد به منظور تدوین گزارش، نگارش مقاله و کتاب مصرف می شود. سایر فعالیت های مدیریتی شامل شناسایی و آگاهی از منابع تخصصی ۹ درصد، انجام طرحهای تحقیقاتی ۴/۵ درصد و کسب آمادگی برای شرکت در سمینارها و نشست های علمی ۲/۵ درصد مصرف اطلاعات را بخود اختصاص می دهند.

سوال سوم: نیاز های اطلاعاتی مدیران کدامند؟

جدول شماره ۳: اولویت بندی نیازهای اطلاعاتی مدیران مراکز تحقیقاتی

رتبه	درصد	فراوانی	نیازهای اطلاعاتی
۱	۴۶/۴	۱۳	آگاهی از روشهای اطلاع رسانی
۲	۳۵/۷	۱۰	آشنایی با بانکهای اطلاعاتی
۳	۱۷/۹	۵	دریافت اطلاعات تخصصی
	۱۰۰	۲۸	کل

جدول فوق حاوی پاسخ های مدیران مراکز تحقیقاتی مورد پژوهش است . ۴۶/۴ درصد بیشترین نیاز اطلاعاتی خود را آگاهی از روشهای اطلاع رسانی مراکز دانسته اند . ۳۵/۷ درصد نیاز خود را آشنایی با بانکهای اطلاعاتی موجود و ۱۷/۹ درصد از پاسخگویان دریافت اطلاعات تخصصی برشمرده اند.

سوال چهارم : مدیران در ارتباط با تامین نیازهای اطلاعاتی خود تا چه با سایر مراکز علمی در ارتباط هستند ؟

جدول شماره ۴. توزیع فراوانی پاسخ های مدیران در خصوص میزان ارتباط آنها با سایر مراکز تحقیقاتی

مراکز تحقیقاتی	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
مراکز تحقیقاتی دانشگاه اصفهان	۰	۰	۱	۲۰	۴	۸۰	۰	۰	۰	۰
مراکز تحقیقاتی دانشگاه علوم پزشکی	۲۲	۱	۱۱	۵	۵۶	۱	۱۱	۰	۰	۰
مراکز تحقیقاتی دانشگاه صنعتی	۰	۰	۰	۰	۲	۱۰۰	۰	۰	۰	۰
مرکز تحقیقاتی دانشگاه هنر	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱۰۰	۰	۰
مرکز تحقیقاتی دانشگاه پیام نور	۰	۰	۱	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
کل	۲	۱۱	۳	۱۶/۵	۱۱	۶۰/۵	۲	۱۱	۰	۱۸

جدول فوق نشان می دهد که در مجموع ۲۷/۵ درصد مدیران مراکز تحقیقاتی میزان ارتباط خود را با سایر مراکز تحقیقاتی در حد زیاد، ۶۰/۵ درصد در حد متوسط و ۱۱ درصد در حد کم ارزیابی نموده اند .

سوال پنجم : رتبه بندی روش های تامین نیازهای اطلاعاتی مراکز تحقیقاتی کدامند؟

جدول شماره ۵: رتبه بندی روش های تامین نیازهای اطلاعاتی مدیران مراکز تحقیقاتی

روش های تامین نیازهای اطلاعاتی	فراوانی	درصد	رتبه
از طریق دانشگاه وابسته	۱۰	۴۴	
از طریق ارتباط با سایر مراکز تحقیقاتی	۶	۲۶	
از طریق سازمان ذیربط	۴	۱۷	
از طریق مرکز تحقیقات وزارت علوم	۳	۱۳	
کل	۲۳	۱۰۰	

همانگونه که جدول فوق نشان می دهد مدیران استفاده از روش های تأمین نیاز های اطلاعاتی خود را از طریق دانشگاه وابسته ۴۶ درصد ، ارتباط با سایر مراکز تحقیقاتی ۲۶ درصد ، استفاده از سازمان ذیربط ۱۷ درصد و استفاده از مرکز تحقیقات وزارت علوم ۱۳ درصد ارزیابی نموده اند . به این ترتیب مراکز تحقیقاتی مورد پژوهش بیشترین راه تأمین نیازهای اطلاعاتی خود را از طریق دانشگاه وابسته و کمترین آن را از طریق مرکز تحقیقات وزارت علوم به دست می آورند.

بحث و نتیجه گیری

نتایج به دست آمده نشان می دهد که درمورد تأثیر اطلاعات بر پیشرفت مراکز تحقیقاتی دانشگاهی که در بیشتر مراکز تحقیقاتی مورد پژوهش با ۵۰ درصد و در حد زیاد و ۴۴/۵ درصد در حد خیلی زیاد بر جایگاه اطلاعات در توسعه مدیریت مراکز و با ۶۶/۵ درصد در حد خیلی زیاد و ۲۸ درصد حد زیاد بر تأثیر استفاده از اطلاعات در پیشرفت مدیریت مراکز تحقیقاتی تأکید نموده اند. همچنین مدیران مراکز تحقیقاتی با ۲۴/۴ درصد بیشترین استفاده از اطلاعات را برای اهداف مدیریتی و با ۲۲/۲ درصد تصمیم گیری و با ۱۷/۸ درصد امور مدیریتی در رتبه های اول انتخاب مدیران قرار گرفته است و نیز مدیران استفاده از مؤلفه های اطلاعاتی برای افزایش مطلوبیت و کارآمدی مدیریت خود با ۲۵ درصد و تصمیم گیری در امور مدیریتی ۱۸ درصد و ایجاد علمی تر با سایر مراکز ۱۶ درصد مشخص نموده اند و سایر مؤلفه ها در رده های بعدی قرار گرفته است.

نتایج به دست آمده در خصوص نیازهای اطلاعاتی مدیران مراکز تحقیقاتی نشان می دهد که بیشتر مدیران مراکز با ۲۴/۴ درصد بیشترین استفاده از اطلاعات را برای برنامه ریزی مدیریت خود و با ۲۲/۲ درصد برای تصمیم گیری و در امور مدیریتی ۱۷/۸ درصد و برای گزارشات و تألیفات اطلاعاتی ۱۵/۶ درصد بهره می برند. همچنین مدیران مرکز با ۷۴ درصد استفاده از اطلاعات چکیده را ترجیح داده اند و دیگر نوع منابع (اطلاعات آماری با ۲۱/۵ درصد و اطلاعات تمام متن ۴/۵ درصد) در رده بندی گزینه های آنها قرار دارد و نیز در خصوص نیاز های اطلاعاتی در ارتباط با سایر مراکز تحقیقات با ۴۶/۴ درصد جهت آگاهی از روشهای اطلاع رسانی سایر مراکز و با ۳۵/۷ درصد آشنایی با بانکهای اطلاعاتی موجود و ۱۷/۹ درصد جهت دریافت اطلاعات تخصصی بیان داشته اند.

نتایج بدست آمده در خصوص میزان شناخت مدیران مراکز تحقیقاتی از نقش و جایگاه اطلاعات در توسعه مدیریت نشان می دهد که مدیران مرکز تحقیقاتی با ۶۶/۵ و ۴۴/۵ درصد و در حد خیلی زیاد با ۵۰ و ۴۴/۵ درصد در حد زیاد و بر جایگاه اطلاعات و تأثیر استفاده از اطلاعات در پیشرفت مدیریت مرکز تأکید نموده اند. همچنین ۷۱/۵ درصد در حد زیاد و ۱۶/۵ درصد در حد خیلی زیاد بر نیازهای اطلاعاتی روزانه مدیران مراکز نیازهای اطلاعاتی خود را مشخص نموده اند. و اما ۶۱ درصد از مراکز تحقیقاتی مورد پژوهش بر نامه ریزی مدونی برای گردآوری اطلاعات ندارد و فقط ۳۹ درصد دارای برنامه مدون می باشند.

نتایج بدست آمده در خصوص ارتباط مدیران با سایر مراکز تحقیقاتی جهت تأمین نیازهای اطلاعاتی آنها می دهد که مدیران مراکز با ۶۴/۴ درصد نیاز اطلاعاتی مدیران را آگاهی از روشهای اطلاع رسانی مراکز و ۳۵/۷ درصد آنرا آشنایی با بانک اطلاعاتی موجود و ۱۷/۹ درصد دریافت اطلاعات تخصصی مشخص نموده اند همچنین در ارتباط با سایر مراکز با ۶۰/۵ درصد در حد متوسط و ۱۶/۵ درصد در حد زیاد و با ۱۱ درصد در حد خیلی زیاد آن را گزینش نموده اند و نشانگر ارتباط متوسط و حداقل مراکز را با یکدیگر نشان می دهد.

مدیران مراکز در ارتباط با روشهای تأمین نیازهای اطلاعاتی مرکز خود با ۴۴ درصد آنرا از طریق دانشگاه وابسته و ۲۶ درصد از طریق ارتباط با سایر مراکز تحقیقاتی و ۱۷ درصد از طریق سازمان مربوطه و نیز مرکز تحقیقات وزارت علوم با ۱۳ درصد مشخص نموده اند..

نتایج به دست آمده در خصوص راهکارهای افزایش اطلاعات مدیران نشان می دهد که بیشتر مدیران مراکز تحقیقاتی مورد نظر برای رفع نیازهای اطلاعاتی خود شبکه های اطلاع رسانی را با ۲۵/۵ درصد در رتبه اول انتخاب خود و سپس بانکهای اطلاعاتی با ۲۰ درصد در رتبه دوم و کتاب با ۱۴/۵ درصد در رتبه سوم و سایر گزینه ها در رده بندی بعدی قرار می گیرند و در خصوص بهره مندی از خدمات اطلاعات در مراکز تحقیقاتی مورد پژوهش با ۳۷/۵ درصد امانت اصل درک و با ۲۵ درصد خدمات ترجمه و ۱۸/۸ درصد مشاوره اطلاعاتی مورد انتخاب خود قرار داده اند و اولویت نوع اطلاعات مورد استفاده خود را نوع الکترونیکی و رایانه ای ۶۱ درصد و نیز مناسب ترین وسیله انتقال اطلاعات مدیران از طریق منابع الکترونیکی ۵۶ درصد و از طریق شبکه رایانه ای ۳۲ درصد تشخیص نموده اند .

مدیران مراکز تحقیقاتی مورد پژوهش با ۴۴/۵ درصد و در حد خیلی زیاد با برگزاری کلاس آموزشی و با ۶۶/۳ درصد در حد خیلی زیاد با تأثیر فن آوری های جدید بر پیشرفت مدیریت مراکز تحقیقاتی تأکید داشته اند همچنین مدیران برای رفع مشکلات احتمالی خود (کمبود وقت ۳۲ درصد، حجم زیاد اطلاعات ۱۶ درصد، عدم آگاهی به شیوه های بهره گیری جدید منابع با ۱۳/۵ درصد) راهکار های مؤثری جهت کاهش مشکلات بیان داشته اند که از قبیل الکترونیکی کردن سیستم اطلاعات با ۳۵/۷ درصد و ایجاد شبکه اطلاع رسانی بین مراکز تحقیقاتی دانشگاه ها با ۲۸/۶ درصد و ایجاد بانکهای اطلاعاتی با ۲۱/۴ درصد می باشد.

پیشنهادات

- بر اساس یافته های حاصله از این پژوهش و تجربه تحلیل آنها، پیشنهادات زیر ارائه می شود:
- تشکیل کلاس های آموزشی مختلف مدیریتی جهت آشنا سازی مدیران با آخرین فن آوری ها و شیوه های نوین اطلاع رسانی
  - ایجاد پایگاه های اطلاعاتی بین مراکز تحقیقاتی در سطح یک دانشگاه جهت سرعت بخشیدن به انتقال اطلاعات و توسعه آن در مرحله بعدی در سطح کشور.
  - الکترونیکی کردن اطلاعات که می توان مشکلات اکثر مدیران مراکز تحقیقاتی را از قبیل کمبود وقت و حجم زیاد اطلاعات منتشر شده را وحل نموده و تا حد زیادی کمبود مالی و انسانی را نیز جبران خواهد نمود.
  - فراهم نمودن شرایطی جهت در اختیار گذاشتن کامل بانکهای اطلاعاتی موجود برای مدیران مرکز تحقیقاتی دانشگاهی.
  - مکانیزه نمودن کامل مراکز تحقیقاتی جهت کاهش اتلاف وقت، هزینه ها و افزایش کارایی و توانمندی هر چه بیشتر مراکز تحقیقاتی و مدیریت آن.
  - ایجاد بانکهای اطلاعاتی متمرکز و شناسایی و معرفی نمودن انواع بانکهای اطلاعاتی موجود به مدیران مراکز تحقیقاتی دانشگاهی.
  - با توجه به اینکه اکثر مدیران از میان منابع اطلاعاتی مورد نیاز خود از قبیل کتاب، شبکه، نشریات و سایر منابع که از طریق دانشگاه مربوطه تأمین می نمایند لازم است دانشگاه های مربوطه جهت تأمین اطلاعات مورد نیاز مدیران مراکز تحقیقاتی برنامه ریزی و اقدام نمایند. استقرار

نیروهای تخصصی و اطلاع رسانی مجرب به عنوان مشاوران مدیران جهت رفع مشکلات اطلاع رسانی ایشان و سایر پژوهشگران در مراکز تحقیقاتی دانشگاهی.

- مسئولان دانشگاه ها ضمن توجه بیشتر به نقش و اهمیت مراکز تحقیقاتی در پیشبرد نیازهای تحقیقاتی و پژوهش باید همگام با تهیه منابع چاپی برای مراکز، به فراهم آوری منابع الکترونیکی نیز توجه و امکان دسترسی آسان به آنها را فراهم سازند.

- توجه به اولویت ها و نیازهای ضروری مراکز تحقیقاتی و همچنین مدیران مراکز تحقیقاتی توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.

- ایجاد انگیزه آموزش فنون مدیریت در مدیران مراکز توسط دانشگاه های وابسته با توجه به نقش تولید اطلاعات و اطلاع رسانی مراکز.

منابع

جیمز، فینچ؛ آرتو، فینچ، (۱۳۷۵)، "مدیریت"، (مترجمان؛ علی پارسائیان و محمد اعرابی) تهران، شرکت چاپ و نشر بازرگانی.

حری، عباس، (زمستان ۱۳۷۳)، بررسی چگونگی مصرف و تولید اطلاعات علمی در میان متخصصان کشور، **مجله روان شناسی و علوم تربیتی**، سال اول، شماره ۱، ص ۲۵.

حسین پور، داود، (۱۳۷۴)، **نقش سیستم های اطلاعاتی مدیریت در بهبود مدیریت مدیران عالی**، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات.

حسین زاده، حسین، (۱۳۷۸). **بررسی نظر مدیران شرکت ملی صنایع مس ایران در رابطه با تأثیر استقرار سیستمهای اطلاعاتی مدیریت بر افزایش کارآرایی مدیران**.

خزائی، سعید، (پاییز ۱۳۸۰)، مبانی مدیریت و نظام اطلاع رسانی، **نشریه پژوهش یار**، شماره ۲۳، ص ۱۵. فاضلی، زهره (۱۳۷۲)، اهمیت اطلاعات و نقش تکنولوژی اطلاعات در پیشرفت جامعه امروزی، **استاندارد**، سال پنجم، شماره ۳۸، ص ۲۹.

کریم پور، حجت اله؛ دهقانی، شهناز (۱۳۷۵)، **راهنمای دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی** (جلد دوم). تهران. انتشارات وزارت فرهنگ و آموزش عالی.

مهدوی، محمد نقی، (۱۳۷۹)، **تکنولوژی اطلاعات و اطلاعات تکنولوژی**، تهران، نشر چاپار.

نور محمدی، حمزه علی، (۱۳۷۶)، **مطالعه رفتار اطلاع یابی متخصصان مراکز تحقیقات مهندسی وزارت جهاد**، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران، دانشگاه تربیت مدرس.

- Metz, Paul. Effective Library management: issue for managers & suardinate. "**New Library world**", 2001, jan.32 (1) 263-268.
- Renecer, maxin" what is store for academic libraries? Leadersh"&management issues. **The journal of Academic Librarian ship**, 2001, sep, 33(2), 24-28
- Ucak, nazanozene, kurbanoglus.serap,(1998) .**Information need and Information seeking behavior of scholars** at Turkish university.64 the ifla general conference, august 16-21 amesterdom.

